

Довбуш Тетяна

магістр менеджменту та бізнес-адміністрування,

Ірина П'ятничук

к.е.н., доцент, декан факультету управління,

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

м. Івано-Франківськ

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Управління є невід'ємною складовою ефективного функціонування будь-якої організації, зокрема закладів освіти. У сучасних умовах динамічних змін і зростання вимог до якості освіти особливого значення набуває вибір теоретичних підходів до формування системи управління, які забезпечують адаптивність, інноваційність та результативність. Різноманітність підходів, таких як системний, процесний, функціональний, ситуаційний та інші, дає змогу враховувати багатогранність завдань і викликів, що стоять перед управлінцями.

Тому вважаємо за доцільне здійснити аналіз основних теоретичних підходів до формування системи управління з метою визначення їхніх переваг, недоліків і можливостей інтеграції в сучасну практику управління освітніми закладами. Такий аналіз є необхідним для побудови ефективної управлінської моделі, що враховує як внутрішні, так і зовнішні чинники впливу.

Основні теоретичні підходи: системний, процесний, функціональний, кібернетичний, ситуаційний, соціокультурний, інноваційний [1, с. 87].

Системний підхід розглядає систему управління як цілісний організм, що складається з взаємопов'язаних елементів: цілей, структур, процесів, інформаційних потоків, ресурсів. У межах цього підходу заклад освіти розглядається як відкрита система, що взаємодіє із зовнішнім середовищем

(економічним, соціальним, технологічним). Забезпечується інтеграція всіх рівнів управління: стратегічного, тактичного й операційного.

Процесний підхід передбачає, що управління розглядається як сукупність взаємопов'язаних процесів, які спрямовані на досягнення освітніх цілей. Основні процеси: планування, організація, мотивація, контроль і координація. Особливу увагу приділяють оптимізації цих процесів для підвищення ефективності управління.

Функціональний підхід зосереджується на виділенні основних функцій управління (планування, організація, контроль, оцінювання) та їх взаємодії в межах освітньої установи. Дозволяє структурувати управлінську діяльність і розподілити відповідальність між учасниками процесу.

Кібернетичний підхід заснований на принципах управління інформацією та зворотного зв'язку. Передбачає використання сучасних технологій для збору, обробки та аналізу даних. Підходить для побудови інформаційно-аналітичних систем управління закладами освіти.

Ситуаційний підхід наголошує на необхідності адаптації управлінських рішень до конкретних умов та обставин. Враховуються зовнішні фактори (економічна ситуація, реформи, демографічні зміни) та внутрішні особливості закладу (кадровий склад, ресурси). Дає змогу приймати гнучкі рішення, які відповідають поточним викликам.

Соціокультурний підхід орієнтований на врахування культурних, соціальних та етичних аспектів управління. Передбачає формування гуманістичної управлінської системи, де ключову роль відіграють цінності, традиції та інтереси всіх учасників освітнього процесу. Підходить для розробки освітніх програм, що враховують специфіку регіону або громади.

Інноваційний підхід спрямований на впровадження новітніх технологій, методів і моделей управління. Особлива увага приділяється інноваційним формам організації роботи (проектне управління, цифровізація, стратегічне партнерство). Дозволяє підвищити ефективність та конкурентоспроможність освітнього закладу [2, с. 93].

Порівняння традиційних і сучасних підходів наведено в табл. 1. Ефективне управління закладами освіти передбачає поєднання традиційних і сучасних підходів.

Таблиця 1

Порівняння традиційних і сучасних підходів

Параметр	Адміністративний підхід	Педагогічний підхід	Стратегічний підхід
Фокус управління	Виконання нормативів	Освітній процес	Довгостроковий розвиток
Гнучкість	Низька	Середня	Висока
Роль керівника	Контролер	Лідер педагогічного процесу	Візіонер, стратег
Орієнтація	На результат	На процес	На результат і процес
Інновації	Мінімальні	Часткові	Максимальні

**Джерело: складено автором на основі [1-3].*

Адміністративний підхід забезпечує чіткість і організованість процесів, педагогічний – орієнтацію на якість освіти, а стратегічний – розвиток і адаптивність у динамічному середовищі. Вибір конкретного підходу або їх комбінації залежить від специфіки закладу, його цілей, ресурсів і зовнішніх викликів. Інтеграція цих підходів дозволяє створити гнучку та ефективну систему управління, що відповідає сучасним вимогам і сприяє успішному розвитку освіти [3, с. 77].

Формування системи управління закладами освіти є багатограним процесом, який базується на інтеграції різних теоретичних підходів. Системний підхід забезпечує цілісність і взаємозв'язок елементів управління, процесний орієнтує на оптимізацію управлінських процесів, а ситуаційний і стратегічний сприяють адаптивності та довгостроковому розвитку.

Кожен із підходів має свої переваги та обмеження, проте їхнє комплексне використання дозволяє створити гнучку, ефективну й інноваційну систему управління, яка відповідає сучасним викликам. Подальше вдосконалення управлінських моделей залежить від поєднання традиційних і новітніх підходів,

використання сучасних технологій і врахування потреб усіх учасників освітнього процесу. Це сприятиме підвищенню якості освіти, забезпеченню стійкості та конкурентоспроможності закладів освіти в умовах глобалізації.

Література:

1. Даниленко Л. І. Управління закладом освіти в умовах реформування. Київ : Шкільний світ, 2013. 192 с.
2. Кремень В. Г. Освіта і управління: виклики сучасності. Київ : Знання України, 2011. 312 с.
3. Хомич А. А. Моделі управління якістю освіти в сучасних умовах. Київ : Науковий світ, 2017. 212 с.